

УДК 342.56

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.3.43>**Н. В. Кастрова**

здобувачка,

Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0770-9966>

ДО ПИТАННЯ НАПРЯМІВ ТА ВИДІВ ВЗАЄМОДІЇ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

У статті розкривається питання напрямів та видів взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади. Автор здійснює комплексний аналіз національного законодавства та відповідної правової доктрини, проводячи комплексне дослідження у вибраній площині. Зокрема, в рамках цієї статті, дається визначення категорій «взаємодія» та «напрямок взаємодії». Встановлено, що напрями взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади доцільно поділяти залежно від своєї суті на нормативний, кадровий, інформаційний, фінансовий та міжнародний напрямки взаємодії. Визначено, що нормативний напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя із іншими органами державної влади опосередковується здебільшого впливом Вищої ради правосуддя на процеси нормотворення в Україні. Кадровий напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя із іншими суб'єктами публічного адміністрування визначається здійсненням діяльності, котра спрямована на формування суддівського корпусу в Україні. Інформаційний напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя із іншими органами державної влади полягає в інформаційному обміні загалом. Фінансовий напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя із іншими органами державної влади опосередковуються реалізацією аналізованою нами інституцією функцій головного розпорядника бюджетних коштів. Міжнародний напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя із іншими суб'єктами публічного адміністрування полягає у реалізації повноважень даною інституцією на міжнародній арені. Встановлено, що напрями та види взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади є диференційованими, що опосередковується комплексністю повноважень Вищої ради правосуддя. У результаті дослідження формуються висновки, що мають комплексний та систематизований характер.

Ключові слова: Вища рада правосуддя, взаємодія, напрямки взаємодії, види взаємодії, органи державної влади.

Актуальність. Створення Вищої ради правосуддя, нормативне закріплення її правового статусу, а також реалізація повноважень у межах практичної площини актуалізують питання у межах доктринального аналізу її діяльності. Так, одними із таких є питання щодо напрямів та видів взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади, розгляд якого на даному етапі правотворення видається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана нами проблематика не була об'єктом комплексних правових досліджень. Лише окремі напрацювання у даній площині здійснювали такі науковці як

В.В. Завальнюк, Д.А. Керімов, В.Ф. Погорілко, С.В. Прилуцький, П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк, В.Є. Чиркін, В.І. Шишкін, Ю.С. Шемшученко, та інші. Разом із тим, відсутність комплексних напрацювань обґрунтовує нагальну необхідність наукових пошуків у царині напрямів та видів взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади.

Мета статті полягає у проведенні комплексного дослідження національного законодавства та відповідної правової доктрини з метою дослідження, а також виокремлення напрямів та видів взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до безпосереднього розгляду обраної нами проблематики по суті, в

першу чергу слід визначити базові категорії даного дослідження, котрими є «взаємодія» та «напрямок взаємодії». Досліджуючи категорію «взаємодія» зазначимо, що остання може розглядатися у правовій, лінгвістичній та філософській площині. У межах останньої термін «взаємодія» тлумачиться як філософська категорія, що відображає особливий тип відносин між об'єктами, при якому кожний з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи їх до зміни, водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, у свою чергу, зумовлює зміну його стану. На нашу думку, взаємодія як правова категорія має розглядатися у якості взаємозв'язків, що виникають між суб'єктами, та обумовлюється здійсненням спільного впливу останніх один на одного з метою реалізації ними своїх повноважень. Напрямок взаємодії доцільно трактувати як багатовекторну та багатоаспектну правову категорію, котра опосередковується площиною спільної реалізації відповідними інституціями своїх повноважень. Варто зазначити, що Вища рада правосуддя при реалізації на практиці повноважень, визначених профільним законом «Про Вищу раду правосуддя» та рядом інших нормативно-правових актів, взаємодіє із рядом органів державної влади. Відзначимо, що у межах національної правової доктрини вчена Косткіна Ю.О., аналізуючи питання взаємодії ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування, встановлювала, залежно від суб'єкта взаємодії останню можна класифікувати на взаємодію: з органами державної влади та їх посадовими особами; з органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами; з органами суддівського самоврядування; з іншими органами та установами в системі правосуддя України; з фізичними особами та підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності; з міжнародними організаціями [2, с. 140].

При цьому встановимо, що напрямки взаємодії ВРП з іншими суб'єктами характеризуються рядом ознак, серед яких можна виокремити:

- специфічність суб'єктного складу, котра прямо чи опосередковано визначається у межах національного законодав-

ства. Відтак, ВРП взаємодіє лише із тими органами державної влади, з якими правові шляхи взаємодії встановлені у межах національного законодавства;

- специфічність сфери здійснення відповідної взаємодії, що обмежена питаннями судоустрою, судоустрійного законодавства та реформування відповідної площини загалом;

- специфічність засобів, методів, способів практичного втілення відповідних напрямків взаємодії на практиці.

Продовжуючи розгляд обраної нами проблематики, встановимо, що на наше переконання, напрями взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади доцільно поділяти залежно від своєї суті на нормативний, кадровий, інформаційний, фінансовий та міжнародний напрямки взаємодії. Нижче, пропонуємо детально розглянути кожен із вище зазначених напрямків.

I. Нормативний напрямки взаємодії ВРП із іншими органами державної влади опосередковується здебільшого впливом ВРП на процеси нормотворення в Україні. Необхідним видається встановити, що не дивлячись на виняткову важливість даного напрямку діяльності ВРП, останній не є нормативно врегульованим та визначеним. Разом із тим, взаємодія ВРП та Верховної Ради України видається актуальною у межах удосконалення національного судоустрійного законодавства та здійснення в Україні правосуддя загалом. На сьогодні, практична площина реалізації даного напрямку взаємодії визначається тим, що ВРП має можливість надавати консультативні висновки щодо проектів законів. Прикладом такою висновку є зокрема рішення ВРП «Про надання консультативного висновку щодо законопроекту № 3588» від 19 листопада 2020 року. Разом із тим, відповідні рішення ВРП є на сьогодні поодинокими, а їхній вплив на саму судову систему так і залишається дискусійним. Разом із тим, очевидною залишається виняткова актуальність удосконалення взаємодії ВРП із Верховною Радою України, адже перша з них своєю діяльністю має сприяти формуванню незалежної судової гілки влади, та відповідному здійсненню правосуддя,

а інша шляхом законотворчої діяльності зобов'язана забезпечувати відповідну правову площину. Вважаємо, що нормативний напрямок взаємодії вище зазначених суб'єктів на сьогодні потребує комплексного удосконалення, зокрема шляхом можливості звернення ВРП із законодавчою ініціативою до Верховної Ради України по певному колу питань, що мають бути нормативно визначеними. Іншим шляхом вирішення відповідного питання є нормативне встановлення можливості звернення ВРП до суб'єктів законодавчої ініціативи з метою ініціювання розгляду у Верховній Раді України питань про удосконалення національного судоустрійного законодавства.

Таким чином, можемо встановити, що нормативний напрямок взаємодії опосередковується здійсненням спільної у межах правового забезпечення судової гілки влади діяльності ВРП та Верховної Ради України, що однак потребує свого якісного доопрацювання та удосконалення шляхами, визначеними нами вище.

II. Кадровий напрямок взаємодії ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування визначається здійсненням діяльності, котра спрямована на формування суддівського корпусу в Україні. Формування суддівського корпусу можна розуміти як взаємопов'язану сукупність визначених чинним законодавством України процедур, пов'язаних із добором осіб на посаду суддів на підставі аналізу відповідності встановленим критеріям професійно-особистісних якостей особи-кандидата на посаду судді [3, с. 319]. У межах формування суддівського корпусу бере участь ряд суб'єктів, зокрема ВРП, Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВККСУ) та Президент України. При цьому всі із вище зазначених суб'єктів вступають як у прями, так і у непрямі відносини взаємодії. Взаємодія ВККСУ з ВРП, опосередковується тим, що ВККСУ подає до ВРП рекомендацію щодо призначення кандидата на посаду судді, а остання, здійснюючи його розгляд, у разі схвалення звертається до Президента України, котрий видає указ про призначення на посаду судді. Таким чином, можемо встановити, що кадровий напрямок взаємодії ВРП

із іншими суб'єктами публічного адміністрування опосередковується також і можливістю здійснення дисциплінарних повноважень Вищою радою правосуддя. Необхідно зазначити, що дисциплінарна відповідальність суддів – це засіб забезпечення виконання їх професійних (службових) обов'язків, а відтак – суддівської дисципліни [4, 123]. Без втілення останньої на практиці, питання ефективності реалізації судової влади в Україні було б невизначеним, та сприяло б суддівському свавіллю. ВРП є тією інституцією, котра безпосередньо реалізує повноваження щодо дисциплінарної відповідальності суддів на практиці, зокрема через діяльність Дисциплінарної палати ВРП. У аналізованій нами площині, можемо встановити, що ВРП прямо взаємодіє із ВККСУ, та іншими особами, котрі повідомляють про наявність у діях судді ознак дисциплінарного правопорушення. При цьому відповідна взаємодія здебільшого визначається процесуальною площиною розгляду конкретного дисциплінарного провадження.

Таким чином, можемо встановити, що кадровий напрямок взаємодії ВРП із іншими органами державної влади визначається формуванням суддівського корпусу як такого, а також забезпеченням реалізацією суддями своїх повноважень із дотриманням стандартів етики, моралі та у відповідності до статусу судді загалом.

III. Інформаційний напрямок взаємодії ВРП із іншими органами державної влади полягає в інформаційному обміні загалом. Варто встановити, що діапазон тлумачення терміну «інформація» досить широкий: від приватного, побутового подання інформації (відомості, повідомлення, що підлягають обробці) до філософського як найзагальнішого і світоглядного її розуміння, що беззаперечно впливає на визначення інформаційного обміну як такого [5]. Аналізований нами напрямок зводиться до того, що ВРП має право витребувати та одержувати на запити необхідну інформацію та документи від суддів, органів суддівського самоврядування, інших органів та установ у системі правосуддя, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб. Окрім того, законодавець

передбачає, що ВРП може залучати для виконання допоміжних і консультативних функцій органи суддівського самоврядування, установи та організації, суддів, суддів у відставці, адвокатів, прокурорів та інших спеціалістів за їхньою згодою на громадських засадах [6]. Інформаційний напрямок взаємодії ВРП із іншими інституціями може простежуватися також і в аспекті надання консультативних висновків, рекомендацій, тощо, що прямо чи опосередковано беруться до уваги для реалізації повноважень на практиці.

Таким чином, можемо констатувати, що інформаційний напрямок взаємодії ВРП із іншими органами державної влади опосередковується безпосереднім інформаційним обміном між ВРП та іншими суб'єктами публічного адміністрування у площині реалізації ними своїх повноважень.

IV. Фінансовий напрямок взаємодії ВРП із іншими органами державної влади опосередковуються реалізацією аналізованою нами інституцією функцій головного розпорядника бюджетних коштів. Відтак, у межах Закону України «Про судоустрій та статусі суддів» визначено, що функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюються, зокрема Вищою радою правосуддя - щодо фінансового забезпечення її діяльності [7]. Встановимо, що у якості головно розпорядника бюджетних коштів ВРП взаємодіє із Кабінетом міністрів України, а також Міністерством фінансів України, що опосередковується необхідністю складання бюджетних запитів, а також подання їх вище зазначеним суб'єктам для складення проекту Закону України «Про державний бюджет».

Таким чином, встановимо, що аналізований нами напрямок є вузькоспеціалізованим та таким, що чітко нормативно визначений у межах національного законодавства.

V. Міжнародний напрямок взаємодії ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування полягає у реалізації повноважень даною інституцією на міжнародній арені. Можемо встановити, що у межах аналізованого нами напрямку ВРП взаємодіє як із національними суб'єктами публічного

адміністрування, так і з рядом міжнародних інституцій. Комплексний аналіз національного законодавства надає можливість встановити, що Вища рада правосуддя у межах аналізованого нами напрямку бере участь у міжнародному співробітництві, у тому числі взаємодіє з іноземними закладами, установами та організаціями з питань правосуддя. Дана взаємодія надає можливість наблизити вітчизняний судоустрій до європейських, а також міжнародних стандартів в аспекті якісної діяльності останнього. Аналізуючи практичну площину реалізації аналізованого нами напрямку взаємодії, можемо встановити, що останній, як правило, втілюється у межах звернень ВРП до міжнародних організацій та відповідних інституцій, з метою забезпечення вирішення питання про комплексність проведення судової реформи в Україні. Також можемо зазначити й те, що міжнародний напрямок взаємодії ВРП із іншими інституціями, визначається участю останньої у межах ряду міжнародних інституцій, діяльність котрих спрямована на забезпечення якості правосуддя, стабільності та неупередженості його відправлення, а також забезпечення комплексності реформування відповідної судоустрійної системи загалом. Аналіз прямої взаємодії ВРП у межах даного напрямку із національними суб'єктами надав можливість встановити, що аналізована нами інституція здебільшого взаємодіє із Верховною Радою України, Міністерством закордонних справ, дипломатичними представництвами та відповідними каналами.

Таким чином, встановимо, що міжнародний напрям взаємодії ВРП визначається реалізацією останньою своїх повноважень, що спрямовані на удосконалення національної системи судоустрою та приведення її до відповідності міжнародним та європейським стандартам загалом.

Отже, все викладене вище надає можливість встановити, що національне законодавство та відповідна практична площина здійснення повноважень аналізованих нами інституцій на практиці надає можливість виокремити різні напрямки взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади, кожен із яких визначається особливим змістом.

Продовжуючи розгляд обраної нами проблематики по суті, доцільно сконцентрувати увагу також на питанні щодо видів взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади. Категорія видів взаємодії тісно пов'язана із проаналізованими нами вище напрямками, що разом із тим не є підставою для ототожнення відповідних категорій. Види взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади можуть бути класифіковані за диференційованими критеріями, що обумовлюється комплексністю останніх. Відтак, встановимо, що види взаємодії ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування поділяються:

1) Залежно від правової суті взаємодія ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування класифікується на процедурну та непроцедурну взаємодію. Процедурна взаємодія як правило, має місце у межах таких напрямків як нормативний та кадровий. Непроцедурний вид взаємодії може бути опосередкований інформаційним обміном чи реалізацією фінансових повноважень.

2) Залежно від часового критерію взаємодія ВРП із іншими органами державної влади може носити постійний характер чи характер *ad hoc*. При цьому встановимо, що у більшості своїй випадків домінуючим є саме різновид *ad hoc*, що опосередковується проведенням взаємодії ВРП із іншими інституціями не на постійній основі, а у площині чітко визначеної прикладної ситуації.

3) Залежно від характеру взаємозв'язків, котрі мають місце між ВРП та іншим суб'єктом публічного адміністрування взаємодія може бути прямою та опосередкованою. Пряма взаємодія визначається безпосередніми зв'язками, котрі виникають між ВРП та іншим суб'єктом, дана взаємодія відбувається «на пряму». Опосередкований вид взаємодії зводиться до того, що суб'єкти, можуть діяти автономно, не встановлювати на пряму між собою жодних контактів, проте разом із тим, направляти свої зусилля на чітко визначену ціль.

4) Залежно від кількості суб'єктів, котрі будуть брати участь у межах взаємодії, остання може поділятися на двосторонню та багатосторонню взаємодію. Двостороння взаємодія буде мати місце у випадку

виникнення взаємозв'язків між ВРП та одним іншим суб'єктом публічного адміністрування, а багатостороння із декількома іншими суб'єктами.

Отже, можемо встановити, що види взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади можуть бути класифікованими за рядом критеріїв, що надають можливість здійснити комплексний аналіз останніх, а також встановити диференціацію відповідної правової суті.

Висновки: Таким чином, здійснивши комплексний аналіз напрямів та видів взаємодії Вищої ради правосуддя з іншими органами державної влади можемо встановити ряд висновків.

1) Базова категорія даного дослідження «взаємодія» як правова категорія має розглядатися у якості взаємозв'язків, що виникають між суб'єктами, та обумовлюється здійсненням спільного впливу останніх один на одного з метою реалізації ними своїх повноважень. У свою чергу, напрямок взаємодії доцільно трактувати як багатовекторну та багатоаспектну правову категорію, котра опосередковується площиною спільної реалізації відповідними інституціями своїх повноважень.

2) Напрями взаємодії Вищої ради правосуддя з іншими органами державної влади доцільно поділяти залежно від своєї суті на нормативний, кадровий, інформаційний, фінансовий та міжнародний напрямок взаємодії. При цьому кожен із них характеризується особливим правовим змістом та відповідним призначенням у практичній площині.

3) Категорія «види» взаємодії ВРП із іншими суб'єктами публічного адміністрування тісно пов'язана із напрямками взаємодії, що разом із тим не є підставою для ототожнення відповідних категорій. Види взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади можуть бути класифіковані за різними критеріями, зокрема залежно від правової суті, від часового критерію, від характеру взаємозв'язків, від кількості суб'єктів, котрі беруть участь у межах відповідної взаємодії. Кожен із запропонованих нами різновидів має своє призначення у практичній площині.

Таким чином, підводячи загальний підсумок встановимо, що напрями та види

взаємодії Вищої ради правосуддя з органами державної влади є диференційованими, що опосередковується комплексністю повноважень ВРП.

Список використаних джерел:

1. Большой психологический словарь. Под ред. Б. П. Мещерякова, В.П. Зинченко. М. : Прайм-Еврознак, 2003. 672 с.
2. Косткіна Ю. О. Взаємодія Вищої ради правосуддя з органами державної влади, органами суддівського самоврядування та іншими суб'єктами права. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 4. С. 139-146.
3. Обрусна С. Ю. Суддівський корпус України: поняття та правовихарактеристика. Форум права. 2010. № 3. С. 318-321.
4. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. І.Є. Марочкін, Н.В. Сібільова, В.П. Тихий та ін.; за ред. І.Є. Марочкіна та Н.В. Сібільової. 2-ге вид., переробл. і доповн. Х.: Одиссей, 2011. 376 с.
5. Дзьобань О. П. Філософія інформаційних комунікацій. Харків, Майдан, 2012. 224 с.
6. Про Вищу раду правосуддя. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#n307>.
7. Про судоустрій та статус суддів. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1460>.

Kastrova N. On the issue of directions and types of interaction of the High Council of Justice with public authorities

The article reveals the issues of directions and types of interaction of the High Council of Justice with public authorities. The author conducting a comprehensive analysis of national legislation and relevant legal doctrine conducts a comprehensive study in the chosen field. In particular, within the framework of this article, the definition of the categories "interaction" and "direction of interaction" is provided. It has been established that it is expedient to divide the directions of interaction of the High Council of Justice with state authorities into normative, personnel, informational, financial and international directions of interaction depending on their essence. It was determined that the normative direction of interaction of the High Council of Justice with other state authorities is mediated mostly by the influence of the High Council of Justice on the processes of rule-making in Ukraine. The personnel direction of interaction of the High Council of Justice with other subjects of public administration is determined by the implementation of activities aimed at forming the judicial corps in Ukraine. The information direction of the interaction of the High Council of Justice with other state authorities is information exchange in general. The financial direction of the interaction of the High Council of Justice with other state authorities is mediated by the implementation of the functions of the main administrator of budget funds by the institution analyzed by us. The international direction of interaction of the High Council of Justice with other subjects of public administration consists in the exercise of powers by this institution in the international arena. It was established that the directions and types of interaction of the Supreme Council of Justice with state authorities are differentiated, which is mediated by the complexity of the powers of the Supreme Council of Justice. As a result of the research, conclusions are formed that are complex and systematized.

Key words: High Council of Justice, interaction, direction of interaction, types of interaction, public authorities.